

විපර්යකාරක වැඩසටහනේ ආරම්භය, විකාශනය හා වර්තමාන තත්ත්වය
බී. ධර්මදාස ප්‍රනාන්දු ,
විග්‍රාමික නියෝක්කිය අධ්‍යක්ෂ, ග්‍රාමසංවර්ධන අභ්‍යාස හා පර්යේෂණ ආයතනය

දිළිඳුකම පිටුදැකීම රාජ්‍ය ප්‍රථිපත්තියක් ලෙස පිළිගෙන ඇති ශ්‍රී ලංකාව 2017 වර්ෂය දිළිඳුකම මූලික ප්‍රධාන දැමීමේ වර්ෂය ලෙස ප්‍රකාශයට පත්කර ඇත. එයින් ගමය වන්නේ ශ්‍රී ලංකාවේ සංවර්ධන න්‍යාය පත්‍රයේ දිළිඳුකම අවමකරලීම සඳහා ඉහලම ප්‍රමුඛත්වය ලබා දී ඇති බවයි.

මෙම පසුබිම තුළ විපර්යකාරක වැඩසටහන් සහ ඒ තුළින් ගොඩනැගුණු විපර්යකාරක සහභාගීත්ව සංවර්ධන ප්‍රවේශය පිළිබඳව අවධානය යොමු කිරීම අතිශය කාලෝචිත වන්නේ දිළිඳු ප්‍රජාව පමණක්ම ඉලක්ක කර ගනිමින් දිළිඳුකම පිටුදැකීමේ අරමුණින් රජය විසින් හඳුන්වා දෙන ලද ප්‍රථම සහභාගීත්ව සංවර්ධන වැඩසටහන විපර්යකාරක වැඩසටහන වන හෙයිනි.

සමාජ සවිබලගැන්වීම් හා සුභසාධන අමාත්‍යාංශය යටතේ ක්‍රියාත්මක වන ග්‍රාමසංවර්ධන අභ්‍යාස හා පර්යේෂණ ආයතනය විසින් ජනතාව අතරට පත්කොට ක්‍රියාත්මක කරන ලද විපර්යකාරක වැඩසටහන වූ කළී යථාර්ථයෙන්ම දිළිඳුකම දුරලීම සඳහා වූ සහභාගීත්ව සංවර්ධන වැඩසටහනකි. විශේෂයෙන්ම දිළිඳු ප්‍රජාව දැනුවත් කිරීමේ ක්‍රියාවලියක් තුළින් සවිබල ගැන්වීම සඳහා වූ සමාජ සජීවීකරණ උපාය මාර්ගයකි. දශක හතරකට ආසන්න කාලයක් තුළ සංවර්ධන ප්‍රථිපත්ති සම්පාදකයින් හා සංවර්ධනවේදීන් විසින් විවිධ රාජ්‍ය හා රාජ්‍ය නොවන සංවර්ධන වැඩසටහන් සාර්ථක කර ගැනීම සඳහා විපර්යකාරක වැඩසටහනෙහි සංකල්ප හා ක්‍රමවේදය යොදාගන්නා ලද්දේ එහි ඇති සුවිශේෂී ලක්ෂණ හේතුවෙනි.

විපර්යකාරක වැඩසටහනෙහි ආරම්භය විකාශනය හා වර්තමාන තත්ත්වය පිළිබඳව සැකෙවින් සලකා බලන කල ග්‍රාමසංවර්ධන අභ්‍යාස හා පර්යේෂණ ආයතනය විසින් 1978 වර්ෂයේදී ආරම්භකරන ලද කාර්යබද්ධ ග්‍රාමසංවර්ධන පුහුණු හා පර්යේෂණ ව්‍යාපෘතියේ ප්‍රථිපලයක් වශයෙන් ගොඩනැගුණු ග්‍රාම සංවර්ධන වැඩසටහන විපර්යකාරක වැඩසටහන නමින් හැඳින්විණි.

ශ්‍රී ලංකාවේ යටත්විජිත ආර්ථිකය තුළ ගොඩනැගුණු අසමතුලිත සංවර්ධන පරිසරය තුළ දේශීය පාලක පක්ෂය විසින් අනුගමනය කල වැඩසටහන් තුළ වුවද දිළිඳු ජනතාවගේ ජීවන තත්ත්වයේ ප්‍රබල වෙනසක් ඇතිකිරීමට සමත් නොවීය. ග්‍රාමීය නාගරික ආදායම් පරතරය ක්‍රමයෙන් වර්ධනය වෙමින් පැවතුනි. විරැකියාව තරුණ අසහනය වැනි හේතූන් නිසා පැන නගින ලද තරුණ කැරැල්ලද හේතු කොට ගෙන අළුත් සංවර්ධන නැඹුරුවක අවශ්‍යතාවය 1970 දශකය තුළ ගොඩනැගෙමින් පැවතුනි.

විපර්යකාරක වැඩසටහන පදනම් වූ කාර්යබද්ධ පර්යේෂණ ක්‍රියාවලිය ආරම්භයට බලපෑ දේශීය හේතූන් එසේ වුවද එවකට ගෝලීය සංවර්ධන ප්‍රවාහය තුළ ජනිත වූ නව සංවර්ධන ප්‍රවණතා අමතක කළ නොහැක. 1970 දී ශ්‍රී ලංකා රජය ජර්මනියේ කොන්රාඩ් ඇඩ්නෝර් පදනම සමඟ ඇතිකරගන්නා ලද ගිවිසුම විපර්යකාරක වැඩසටහන මෙරට ආරම්භවීමට බලපෑ ප්‍රධාන හේතුවක් ලෙස විශ්ලේෂකයෝ හඳුන්වති. මෙම ගිවිසුමේ ප්‍රථිපලයක් වශයෙන් දියත් වූ ග්‍රාම සංවර්ධන සමිති නිලධාරීන් පුහුණුව 1977 දී ඇගයීමට ලක්කරන ලද අතර එයින් පෙනී ගියේ අපේක්ෂිත අරමුණු ඉටුකර ගැනීම සඳහා එම පුහුණුව අපොහොසත් වූ බවයි 1977 දී ඩී.ඩී.එස්.රත්නවීර මහතා විසින් ඉදිරිපත්කර තිබූ ග්‍රාම සංවර්ධනය හා පුහුණුවේ අතීත එලඹුම් යන වාර්ථාවෙන්ද සාම්ප්‍රධායික ග්‍රාමසංවර්ධනයේ හා පුහුණු ප්‍රවේශයේ දුර්වලතා පෙන්වා දී තිබුනි. එසේම 1974 වර්ෂයේදී ආසියා පැසිපික් සංවර්ධන ආයතනය ග්‍රාමසංවර්ධනය සම්බන්ධයෙන් ක්‍රියාකාරී කටයුතු වල නිරත විශේෂඥයින් පිරිසක් එක්කොට දකුණු ආසියාවේ එවකට පැවති ග්‍රාමසංවර්ධන ප්‍රවේශයන් සාකච්ඡාවට භාජනය කරන ලදී. එහිදී අවසාන නිගමනය වූයේ දකුණු ආසියාවේ සංවර්ධනය උදෙසා නව ග්‍රාම සංවර්ධන ප්‍රවේශයක අවශ්‍යතාවයයි. මෙම විශේෂඥයින් කණ්ඩායමට ආචාර්ය මහින්දර් හක්, ආචාර්ය අන්සුර් රහමන් (බංගලාදේශය) ආචාර්ය නිරන්ජන් මේතා (ඉන්දියාව) ආචාර්ය පොන්න විග්නරාජා සහ ජී.වී.එස් ද සිල්වා(ශ්‍රී ලංකාව) යන විද්වතුන්ද ඇතුලත් විය. ග්‍රාමසංවර්ධනය සඳහා නව ප්‍රවේශයන් සොයා යන ගමනේදී දකුණු ආසියානු සමාජ විද්‍යාඥයින්ට සමගාමීව ඩැක් හැල්සල් පදනම විසින් 1975 දී තවත් සංවර්ධනයක් පිළිබඳ අදහස ඉදිරිපත් කරන ලදී. එමගින් ග්‍රාමසංවර්ධනය සඳහා නව මානයක අවශ්‍යතාවය සහ නව සංවර්ධන ප්‍රවේශයක්ද, නව ක්‍රමවේදයක්ද අවශ්‍ය බව අවධාරණය කරන ලදී. එසේම 1978 වර්ෂය වන විට ඉන්දියාවේ හා බංගලාදේශයේ විවිධ වැඩසටහන් ක්‍රියාත්මක කර අත්දැකීම් ලබා තිබූ උගතුන් කිහිපදෙනෙකු ශ්‍රී ලංකාවේ ග්‍රාමසංවර්ධනයේ නව දිශානතියක් පිළිබඳ උනන්දු වීම මඟින් වාසියක් විය.

මෙම පසුබිම තුළ ජර්මනියේ කොන්රාඩ් ඇඩනෝර් පදනම සහ එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානය, ග්‍රාමසංවර්ධන පර්යේෂණ මණ්ඩලය , රාජ්‍ය පරිපාලන හා ස්වදේශ කටයුතු අමාත්‍යාංශය, ශ්‍රී ලංකා සංවර්ධන පරිපාලන ආයතනය සමග කරන ලද සාකච්ඡාවන්ගේ ප්‍රථමයක් වශයෙන් ග්‍රාමසංවර්ධනය පිළිබඳ කාර්ය බද්ධ පර්යේෂණ ක්‍රියාදාමය ආරම්භ කිරීමට සැලසුම් කරන ලදී. රාජ්‍ය පරිපාලන හා ස්වදේශ කටයුතු අමාත්‍යාංශය විසින් අදාළ පරිපාලන කටයුතු භාරගත් අතර කොන්රාඩ් ඇඩනෝර් පදනම සහ එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානය මූල්‍ය පහසුකම් හා සම්පත්දායක සේවය සපයන ලදී.

ඒ අනුව මෙම පර්යේෂණ කාර්යය සඳහා සුදුසු පර්යේෂණ කණ්ඩායමක් හඳුනාගත් අතර එයින් පහලොස් දෙනෙක් රාජ්‍ය නිලධාරීන් වූහ. ඊට අමතරව මාධ්‍ය වේදීන් එක් අයෙකු හා ස්වේච්ඡා ක්‍රියාකාරීන් එක් අයෙක්ද ඒ පිරිසට අයත් වූහ.

එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවර්ධන ආයතනයේ ජාත්‍යන්තර උපදේශකවරුන් මූලික පුහුණුකරු කණ්ඩායමේ සම්පත්දායක මණ්ඩලය ලෙස කටයුතු කල අතර පුහුණු කටයුතු පිළිබඳ විමර්ශණය හා ඇගයීම පර්යේෂණ මණ්ඩලය විසින් සිදු කරන ලදී. මෙම පර්යේෂණ මණ්ඩලය රාජ්‍ය පරිපාලන, කර්මාන්ත, සෞඛ්‍ය යන අමාත්‍යාංශවල ලේකම්වරුන් සමග තවත් විද්වතුන් කණ්ඩායමකින් සමන්විත විය. මහවාරිය නන්දදාස කෝදාගොඩ, ආචාර්ය කරුණාසේන කොඩිතුවක්කු, වෛද්‍ය තිලක් ගුණසිංහ, ලාල් විජේපාල ආදී විද්වතුන් ඒ අතර වූහ.

මූලික පර්යේෂණ කණ්ඩායමේ පුහුණු කාලය මාස 15 විය. ඒ සඳහා ශ්‍රී ලංකාවේ පළාත් හතරකින් එකිනෙකට වෙනස් වූ ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම් වල නිරත ගම්මාන හතරක් හඳුනා ගන්නා ලදී.

ඒ අනුව

- වැලිගම - මිහිඟු ගම්මානය
- මිනුවන්ගොඩ - මැටිකොටමුල්ල ගම්මානය
- අවිස්සාවේල්ල - පින්නවල ගම්මානය
- උඩු නුවර - මාන්ගමුව ගම්මානය

යන ගම්මාන වල කණ්ඩායම් වශයෙන් නේවාසික වන්නට යෙදුණි.

මෙම පර්යේෂණ කණ්ඩායම් අදාළ ගම්මානයන්හි උත්ප්‍රේරක මැදිහත්වීමකින් යුතුව පර්යේෂණ කාර්යයෙහි නිරත වෙමින් හෙලිකරගත් කරුණු ජනතාව සමග සාකච්ඡා කරමින් හා විග්‍රහ කරගනිමින් සංවර්ධනයේ බාධාවන් බිඳහෙලීමට ගතයුතු ක්‍රියාමාර්ග ජනතාව තුළින්ම හඳුනාගැනීමේ කාර්යයෙහි නිරත වූහ. එසේම ඉහල පහළ සිරස් සබඳතාවල අවාසිදායක තත්වය තේරුම් ගත් ඉලක්ක පිරිස් සමාන ජනකොටස් සමගින් තිරස් සබඳතා ඇතිකරගනිමින් සාමූහික උත්සාහයේ අර්ථවත් බව තුළින් ගොඩනගා ගන්නා සංවිධානාත්මක ගමන් මගක් වෙත යොමු කරනු ලබයි. මෙම පර්යේෂණාත්මක ක්‍රියාවලිය තුළ හඳුනාගත් විපර්යාසකාරක ක්‍රමවේදයේ විශේෂත්වය වන්නේ විමර්ශණය විග්‍රහය හා යථාර්ථය හඳුනා ගැනීම යන සියළු කරුණු ක්‍රියාවලියක් බවට පත්කරලීමයි. පර්යේෂකයෙකු නැතහොත් උත්ප්‍රේරක මැදිහත්කරුවෙක් ගැඹුරු විමර්ශණ ක්‍රියාවලියක පෙළගැසෙන මෙම අධ්‍යයන ක්‍රියාවලිය පුද්ගලයාගේ දැනුවත් වීම, විඥානය පිබිදවීම නැතහොත් ජනශක්තිකරනය ලෙස හැඳින්වේ. විපර්යාසකාරක වැඩසටහන තුළ අවධාරනය කෙරෙන මෙම යටපත් වූ විභව ශක්තීන් උද්දීපනය 1990 දශකයේදී සමාජ සජීවීකරණය ලෙස හැඳින්වේ.

විපර්යාසකාරක වැඩසටහන තුළ විග්‍රහවන මෙම පුළුල් කථිකාව ස්ව ශක්තිය හා සහභාගිත්වය පදනම් කරගත් සමාජ ආර්ථික හා සංස්කෘතික සංවර්ධනයක් කරා පුද්ගලයා හා සමාජය පොළඹවනු ලබයි. කුඩා කණ්ඩායමෙන් ආරම්භවන මෙම සංවිධාන ව්‍යුහය තීරණ ගැනීමේ, ක්‍රියාත්මක කිරීමේ හා මෙහෙයුම් ඇගයුම් ක්‍රියාවලියේ යන්ත්‍රණය ලෙස ක්‍රියාත්මක කෙරේ. මෙම සාධනීය ලක්ෂණ හේතුකොට ගෙන දිළිඳුකම පිටුදැකීම අරමුණුකරගත් වැඩසටහන් අතර විපර්යාසකාරක වැඩසටහන් සුවිශේෂත්වයක් ලබයි.

විපර්යාසකාරක වැඩසටහනේ විකාශනය -

විපර්යාසකාරක වැඩසටහන මේ වන විට වසර 39 කාලයක් තිස්සේ ක්‍රියාත්මකව පවතී. මෙම කාලය තුළ විපර්යාසකාරක වැඩසටහනෙහි විකාශනය සම්බන්ධයෙන් අධ්‍යයන කිහිපයක් සිදුකර ඇති අතර අවසන් වරට කරන ලද අධ්‍යයනය වන්නේ ආචාර්ය ටියුඩර් සිල්වා ඇතුළු කණ්ඩායම විසින් කරන ලද අධ්‍යයනයයි. මීට පෙර විපර්යාසකාරක වැඩසටහන පිළිබඳ මූලික පර්යේෂණ කණ්ඩායමේ පර්යේෂකයෙකු වන මොණිකා රුවන්පතිරන මහත්මිය විසින්ද අනතුරුව මූලික පර්යේෂක විල්ප්‍රඩ් කරුණාරත්න මහතා විසින්ද වැඩසටහන පිළිබඳව අධ්‍යයනයන්හි නිරත වූ බව වාර්තා වේ.

මීට පෙර විස්තර කරන ලද පරිදි විපර්යාසකාරක වැඩසටහනෙහි ආරම්භක අවධිය එනම් 1978 - 1984 අවධිය පර්යේෂණාත්මක අවධිය ලෙස පර්යේෂකයෝ හඳුනා ගනිති. ග්‍රාමීය සංවර්ධනය හා දිළිඳුකම පිටුදැකීම අරඹයා වැදගත්වන සාධනීය ලක්ෂණ ගණනාවක් හඳුනාගනු ලැබුවද වැඩසටහනේ ව්‍යාප්තිය සම්බන්ධයෙන් ඇතැම් බාධාවන් කිහිපයක් සිදුවිය. මූලික පුහුණුකරුවන්ට අමතරව වරින් වර කිහිපවතාවක් පුහුණුකරුවන් බඳවා ගැනීම හා පුහුණු

කිරීම සිදුකලද එම පිරිස් වරින් වර ඉවත්ව යාම සතුටුදායක තත්වයක් නොවීය. පුහුණුකරන ලද නිලධාරීන් සංඛ්‍යාව 157 දෙනෙකුගෙන් වුවද ඉතිරි වූ සංඛ්‍යාව 86 දෙනෙක් පමණක් බව සඳහන් වේ. කේන්ද්‍රීය ගම් අවට තවත් ගම්මාන පහක් ඉලක්ක කර ගනිමින් ගම් වලල්ලක් ලෙස මෙම කාලය තුළ වැඩසටහන ව්‍යාප්ත කෙරිණි.

විපර්යකාරක වැඩසටහනෙහි විකාශය සම්බන්ධයෙන් සාකච්ඡා කරන විට ක්‍රි.ව 1985 සිට 1989 කාල පරාසය ඉතා වැදගත් වේ. ග්‍රාම සංවර්ධන අභ්‍යාස හා පර්යේෂණ ආයතනයේ කළමණාකාරීත්වය හා මූලික පර්යේෂණ කණ්ඩායමේ ඇතැම් පුහුණු කරුවන් අතර ඇතිවූ ගැටලු සහගත තත්වය එහි ව්‍යාප්තිය කෙරෙහි කිසියම් බලපෑමක් සිදු කිරීමට සමත් විය. විපර්යකාරක ක්‍රමවේදය වඩාත් ශක්තිමත්ව ඉදිරියට ගෙනයාම සඳහා වන ප්‍රකාශිත මූලික පුහුණුකරුවන් කිහිපදෙනෙකු විසින් පීඩා ආයතනය (පාරම් සහභාගිත්ව පර්යේෂණ ආයතනය) පිහිටුවාගත් අතර තවත් මූලික පුහුණුකරුවකු විසින් 1985 දී තෝලංගමුව මානව සම්පත් මධ්‍යස්ථානය ගොඩනගා ගන්නා ලදී. එසේම වරින්වර බඳවාගෙන පුහුණු කරන ලද පුහුණුකරුවන් ලෙස සේවය කල ග්‍රාමසංවර්ධන නිලධාරීන් 57 දෙනෙකු අදාල දෙපාර්තමේන්තුව විසින් ඉවත්කර ගැනීම ක්ෂේත්‍රයේ කටයුතු දුර්වල කරන්නක් විය. 1989 වන විට ඇතිවූ සමාජ නෙසන්සුන්තාවයද වැඩසටහනෙහි ව්‍යාප්තිය කෙරෙහි බලපවත්වන ලද කරුණක් විය. එසේ වුවද 1987 වන විට දිවයිනේ දිස්ත්‍රික් 13 ක කාර්යස්ථාන (ගම් වලලු) 73 ක වැඩසටහන ව්‍යාප්තව පැවති බව වාර්තා වෙයි. එසේම ඒකාබද්ධ ග්‍රාම සංවර්ධන ව්‍යාපෘති සඳහා විපර්යකාරක වැඩසටහන අනුදත් සමාජ සජීවීකරණ ක්‍රමවේදය බද්ධකර ගැනීම ආරම්භ වූයේද මෙම කාල පරිච්ඡේදය තුළදීය. විපර්යකාරක වැඩසටහන පිළිබඳව අධ්‍යයනය කල විද්වත්හු 1990 -1995 කාලපරාසය වැඩසටහනෙහි සංවර්ධන අවධිය ලෙස හඳුනාගනිති.

1980 දශකයේ අග භාගය වන විට වැඩසටහන කෙරෙහි බලපෑම්කල අහිතකර හා හිතකර සාධක කෙරෙහි අවධානය යොමුකල ග්‍රාම සංවර්ධන අභ්‍යාස හා පර්යේෂණ ආයතනයේ කළමණාකාරීත්වය අහිතකර සාධක පාලනය කර ගැනීමටත් හිතකර සාධක වැඩසටහනේ උත්තතිය සඳහා යොදා ගැනීමටත් උත්සුක වූ බව පෙනේ. එසේම රජයේ සංවර්ධන ක්‍රියාදාමයට දායකවන අයුරින් ආයතනයේ සංවිධාන ව්‍යුහය හා කාර්යයන් ගලපා ගත් බව විද්‍යාමාන වේ.

1991 වර්ෂයේ ජනවාරි මස වනවිට විපර්යකාරක වැඩසටහන දිස්ත්‍රික් 11 ක උප දිසාපති කොට්ඨාශ 62 ක ක්‍රියාත්මකව පැවතුණි. ඒ සඳහා සීඩා ජාත්‍යන්තර ආයතනය හා කෙයාර් ආයතනය යන විදේශීය ආයතන මගින් මූල්‍යාධාර සපයන ලදී. ගම්පහ,කලුතර, ගාල්ල, මාතර, මහනුවර ,නුවර එළිය ,බදුල්ල,කැගල්ල හා කුරුණෑගල යන දිස්ත්‍රික්ක සඳහා සීඩා ආයතනයද , අනුරාධපුර හා පුත්තලම දිස්ත්‍රික්ක සඳහා කෙයාර් ආයතනයද මූල්‍ය සහාය ලබා දෙන ලදී.

1990 දශකය ආරම්භයේදීම මෙතෙක් වැඩසටහන හා පවත්වාගෙන ආ ස්වරූපය වෙනසකට භාජනය කරමින් ගම් වලලු ක්‍රමය වෙනුවට කඩිනම් ව්‍යාප්තිය අරමුණු කරගනිමින් ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාශය පදනම්කරගත් ස්වේච්ඡා සේවක ආකෘතිය හඳුන්වා දෙන ලදී. මෙම වැඩපිළිවෙල යටතේ ප්‍රාදේශීය මට්ටමින් හඳුනාගත් විපර්යකාරකයින්/ ස්වේච්ඡා සේවකයින් සඳහා අදියරගත පුහුණුව ලබාදී එකවර අදාල ගම්මානයන්හි වැඩසටහන ක්‍රියාත්මක කෙරේ. මෙම ක්‍රමය දිස්ත්‍රික් 6 ක ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාශ 20 ක ක්‍රියාත්මක කරන ලදී. වැඩසටහනෙහි කඩිනම් ව්‍යාප්තිය සඳහා ආයතනය මැදිහත්වීමට තවත් හේතුවක් වූයේ රජයේ ජාතික වැඩසටහනක් ලෙස ක්‍රියාත්මක කල ජනසවිය වැඩසටහන තුළ සමාජ සජීවීකරණ ක්‍රමවේදය ප්‍රධාන උපායමාර්ගය ලෙස යොදා ගැනීමයි. 1991 දී ආරම්භ කළ ජනසවිය භාරකාර අරමුදලේ ක්‍රමවේදය වූයේද සමාජ සජීවීකරණයයි. විපර්යකාරක වැඩසටහන පර්යේෂණ මට්ටම ඉක්මවා ගිය පුළුල් ව්‍යාප්තිය සඳහා අවධානය යොමුකල කාලපරිච්ඡේදයක් ලෙස මෙම අවධිය හැදින්විය හැකි වේ.

ස්වේච්ඡා සේවක ආකෘතිය යටතේ පුහුණුව ලැබූ ස්වේච්ඡාසේවක සංඛ්‍යාව 500 දක්වා ඉහළ නැගින සාධනය කළයුතු ඉලක්කය අවතීර්ණ වීමට තරම් ප්‍රමානවත් කාලයක් නොමැති වීමත් වැඩසටහනෙහි සජීවීකරණ ක්‍රියාදාමයේ ගුණාත්මකභාවය හීනවීමට හේතු වූබව පසුකාලීන ඇගයුම්කරුවන් විසින් වාර්තාකර ඇත. එසේ වුවත් 1995 දක්වා ඇති වූ මෙම ව්‍යාප්තිය ශ්‍රී ලංකාවේ ග්‍රාම සංවර්ධන ගමන්මග සරු කිරීම සඳහා ලබා දුන් ඉහල දායකත්වයක් ලෙස අගය කළ යුතු වෙයි.

1992 වර්ෂයේ සිට විපර්යකාරක වැඩසටහන යටතේ පුළුල් ප්‍රජා මූල සංවිධාන පද්ධතියක් ගොඩනැංවීම ආරම්භ වෙමින් පැවතිණ. කුඩා නිෂ්පාදන කණ්ඩායම එම සංවිධාන ව්‍යුහයේ ප්‍රාථමික සංවිධානය වූ අතර කුඩා කණ්ඩායම් එක්වීමෙන් ගොඩනැගෙන ද්විතීය සංවිධානය ග්‍රාමීය මට්ටමේ සංවිධානය ලෙස කුඩා නිෂ්පාදන කණ්ඩායමේ සංවර්ධන ක්‍රියාවලිය දිගු කාලීනව පවත්වාගෙන යාම සඳහා බෙහෙවින් ඉවහල් වූ බවට නිදසුන් විපර්යකාරක වැඩසටහන තුළ සුළභ වේ. එසේම මෙම ද්විතීය සංවිධාන ප්‍රාදේශීය මට්ටමේදී තෘතීය සංවිධාන ලෙස ගොඩ නැගෙමින් පැවතිණ. සාම්ප්‍රධායික ගැමි නායකත්වය ඉක්මවා අඩු ආදායම් ලාභී ජන කොටස් තුළ ධනාත්මක ආකල්ප ගොඩ නැංවීමට මෙම සංවිධාන රටාව ඉවහල් විය.

1995 සිට 2001 කාල පරාසයන් විපර්යකාරක වැඩසටහන තුළ ගොඩනැගුණු සංවිධාන තලය පුළුල් වීම තව තවත් ව්‍යාප්තවන අයුරු දැකගත හැකි විය. සාමාජික දැනුවත් වීම හා අත්දැකීම් වලින් පොහොසත් වීම තුළ පුළුල් සංවිධාන ගොඩනැංවීම ස්වභාවික වුවද 1998 වර්ෂය වන විට සීඩා ආයතනය විසින් ලබා දෙන මූල්‍යාධාර අවසන් වීමට

නියමිතව ඇති බැවින් අඛණ්ඩ සංවර්ධන ක්‍රියාවලියක් සඳහා ශක්තිමත් සංවිධාන ජාලයක වැදගත්කම පුහුණු කරුවන්ට මෙන්ම කලමණාකාරිත්වයට අවබෝධ විය. මේ නිසා පුහුණුකරුවන් මෙන්ම සමායෝජකවරුන්ද වැඩසටහනේ පැවැත්ම තහවුරුකරලීම අරමුණු කරගනිමින් මධ්‍ය සංවිධාන/ ප්‍රාදේශීය සංවිධාන ගොඩනගන්නට උනන්දු වූ බව පෙනේ. මෙම තෘතීක සංවිධාන වැඩසටහන ක්‍රියාත්මක වූ කාර්යස්ථාන වල බලප්‍රදේශයට අනුකූලව ගොඩනැගුණි. ඇතැම් ප්‍රාදේශීය සංවිධාන යම් යම් ප්‍රාදේශීය කොට්ඨාශයන් ආවරණය කරන අතර ඇතැම් ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාශ සංවිධාන දෙකක් හෝ තුනක් මගින් ආවරණය කරනු ලබයි. එසේම ඇතැම් ප්‍රාදේශීය සංවිධාන ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාශ දෙකක් හෝ තුනක් හෝ වැඩි ගණනක ක්‍රියාත්මකව පවතී. (උදා : හබරාදුව සහභාගිත්ව සංවර්ධන පදනම, වැලිගම ප්‍රජාශක්ති සංවර්ධන අරමුදල, රඹැව ප්‍රජාශක්ති සහභාගිත්ව සංවර්ධන පදනම, රිදීගම ආසිරිමානව සංවර්ධන පදනම) බොහෝ සංවිධාන ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාශයේ ග්‍රාම නිලධාරී වසම් දහයක්, පහලවක් හෝ විස්සක් පමණ ආවරණය කරනු ලබයි. බදුල්ලේ දිස්ත්‍රික්කයේ ප්‍රජාශක්ති සංවිධාන ප්‍රජාශක්ති තළාපිය සංවිධාන ලෙස හැඳින්වේ. මෙම සංවිධානයන්හි අඩු ආදායම්ලාභී සාමාජික පිරිස් තම නිෂ්පාදන, අලෙවි, පාරිභෝගික අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීම සඳහා ඵලදායී වැඩසටහන් ක්‍රියාත්මක කරන අතර සාමාජික ප්‍රජාවගේ මූල්‍ය අවශ්‍යතා සපුරාලන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන පද්ධතියක් ලෙස ක්‍රියා කරනු ලබයි. ඒ අනුව 1996 වසරට පසු විපර්යාකාරක වැඩසටහන මෙතෙක් පැමිණි ගමන් මග වෙනස් ස්වරූපයක් ගැනීම ආරම්භ වූයේ සියලු ප්‍රාදේශීය සංවිධාන සුක්ෂම මූල්‍ය ආයතන පද්ධතියක් බවට පත්වීම හේතුවෙනි. ඒ වන විට සුළු පරිමාන මූල්‍ය ක්‍රියාවලිය දිළිඳුකම පිටු දැකීමේ ප්‍රබල උපාය මාර්ගයක් ලෙස ජනප්‍රිය වෙමින් පැවතී. සාමාජික ඉතුරුම්, පොදු අරමුදල, කුඩා පරිමාන මූල්‍ය පහසුකම් සැපයීමේ ක්‍රියාවලිය පිළිබඳ අත්දැකීම්, විපර්යාකාරක කුඩා කණ්ඩායම් ක්‍රියාවලිය තුළ ගොඩනැගී පැවතුණි. එසේම දකුණු ආසියානු රටවල පැවති ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ අත් දැකීම් පිළිබඳව අවධානය යොමුව තිබුණු අතර ජනසවිය වැඩසටහන තුළ ලැබූ අත්දැකීම් සම්මත බැංකු ක්‍රමය තුළ දිළිඳු ප්‍රජාවට ලගා වීමට ඇති දුශ්කරතා පිළිබිඹු කරන්නක් විය. මෙම කරුණු දිළිඳු ප්‍රජාවට හිතකර සුළු පරිමාන මූල්‍ය ආයතන පද්ධතියක් බිහිවීමට හේතු සාධක සපයන ලදී. 1998 වන විට ප්‍රාදේශීය මට්ටමේ සංවිධාන (මධ්‍ය සංවිධාන) 57 ක් ගොඩ නැගී තිබුණි. එම සංවිධාන තුළ ග්‍රාමීය මට්ටමේ සංවිධාන 697 ක් හා කුඩා කණ්ඩායම් 6918 ඇතුළත්ව ඇත.

ප්‍රජාශක්ති මහා සංගමය ගොඩනැගීම

විපර්යාකාරක වැඩසටහන යටතේ ගොඩනැගුණු ප්‍රාදේශීය මට්ටමේ ප්‍රජා මූල සංවිධාන ඒකාබද්ධ කෙරෙන මුදුන් මට්ටමේ සංවිධානය ප්‍රජා ශක්ති මහා සංගමය වේ. 1997 අගෝස්තු මස ආරම්භ කළ මෙම සංවිධානයේ මූලික අරමුණ වූයේ ප්‍රජාශක්ති සංවිධාන පද්ධතිය ශක්තිමත් කිරීම සඳහා කලමණාකරන ආයතනික හා මූල්‍ය ශක්තිය වර්ධනය කිරීමයි. සම්පත්, දැනුම හා අත්දැකීම් හුවමාරුව , විපර්යාකාරක ක්‍රමවේදය ප්‍රවලිත කිරීම, සංවර්ධන වැඩසටහන් සඳහා සහභාගිත්ව සංවර්ධන ප්‍රවේශය යොදා ගැනීමට පෙළඹවීම ප්‍රජාශක්ති මහා සංගමයේ සෙසු අරමුණු විය.

සීඛා ජාත්‍යන්තර ආයතනයේ මූල්‍ය අනුග්‍රහය අවසාන වීමත් සමග ප්‍රජාශක්ති මහා සංගමය ආරම්භකරන ලද්දේ ග්‍රාමසංවර්ධන අභ්‍යාස හා පර්යේෂණ ආයතනයේ මග පෙන්වීමෙන් හා සීඛා ආයතනයේ ආශීර්වාදයෙනි.

ප්‍රජාශක්ති මහා සංගමයේ අරමුණු සපුරා ගැනීම සඳහා පසුගිය වසර 18 කාලය තුළ මූලික වැඩසටහන් ගණනාවක් ක්‍රියාත්මක කරන ලදී.

- ආයතනික සංවර්ධනය සඳහා සහාය වීම
- පුහුණුව සඳහා සහාය වීම
- වක්‍රීය අරමුදල් වර්ධනය සඳහා සහාය වීම
- ඇගයුම් මෙහෙයුම් වැඩ පිළිවලක් ක්‍රියාත්මක කිරීම

ඒ අතර ප්‍රධාන තැනක් ගන්නා ලදී. මෙම වැඩසටහන් ක්‍රියාත්මක කිරීම සභා ග්‍රාම සංවර්ධන අභ්‍යාස හා පර්යේෂණ ආයතනයේ සහාය නොඅඩුව ලැබීම එම වැඩසටහන් සාර්ථක වීමට බෙහෙවින් ඉවහල් විය.

විපර්යකාරක වැඩසටහනෙහි වත්මන් තත්වය

2016 දෙසැම්බර් 31 දිනට ප්‍රජාශක්ති සංවිධාන වල සංඛ්‍යාත්මක ප්‍රගතිය						
දිස්ත්‍රික්කය	සංවිධානයේ නම හා ලිපිනය	ප්‍රා.ලේ .කොට්ඨාස	සාමාජික පවුල් ප්‍රමාණය	ග්‍රාමීය සංවිධාන ප්‍රමාණය	කුඩා කණ්ඩායම් ප්‍රමාණය	මුළු අරමුදල
කුරුණෑගල	දිරිය ප්‍රජාශක්ති සංවර්ධන පදනම ඉබ්බාගමුව	ඉබ්බාගමුව, රිදීගම	583	11	64	7,993,750
	ආසිරි මානව සංවිධානය රිදීගම	ඉබ්බාගමුව, රිදියගම	1538	32	242	78,075,462
	ජනානු සහභාගිත්ව සංවර්ධන පදනම වාරියපොල	බමුණාකොටුව, වාරිය පොල, වීරඹුගෙදර	636	9	58	1,928,766
අනුරාධපුර	ප්‍රජාශක්ති සංවර්ධන පදනම රඹුව	රඹුව	683	37	88	5,395,208
මහනුවර	ගම්පොල උඩ පළාත ප්‍රජාශක්ති සංවර්ධන පදනම	ගම්පල ,දොළව, ගලහ	1250	10	48	8,000,000
	පානහේවා හැට ප්‍රජාශක්ති සංවර්ධන පදනම	පානහේවා හැට	1429	22	134	7,287,852
කළුතර	සම්මිශ්‍රණය ඒකාබද්ධ සංවිධානය අගලවත්ත	අගලවත්ත, පාලින්දනු වර	650	6	20	1,958,000
ගාල්ල	සහභාගිත්ව සංවර්ධන පදනම නාගොඩ	නාගොඩ, බද්දේගම	465	8	25	2,800,000
	සහභාගිත්ව සංවර්ධන පදනම හික්කඩුව	හික්කඩුව	1368	25	109	6,373,975
	ප්‍රජාශක්ති සංවර්ධන පදනම යක්කල මුල්ල	යක්කල මුල්ල, බද්දේගම	1081	8	53	7,313,920
	ප්‍රජාශක්ති සංවර්ධන පදනම බටපොල	අම්බලන්ගොඩ	750	7	70	19,887,500
	සහභාගිත්ව සංවර්ධන පදනම හබරාදුව	හබරාදුව, ඉමදුව, අක්මි මන, වැලිගම, වැලිපිටිය	13892	121	632	85,582,365
	ස්වශක්ති සංවර්ධන පදනම ගින්නොට	ගාල්ල කඩවත්සතර	837	10	1070	6,691,158
මාතර	ප්‍රජාශක්ති සංවර්ධන අරමුදල වැලිගම	වැලිපිටිය, මාතර, අකුරැස්ස, මාලිම්බඩ	3092	94	381	50,040,200
	ප්‍රජාශක්ති කේන්ද්‍රය කඹුරුගමුව	වැලිගම	250	-	-	825,000
බදුල්ල	ප්‍රජාශක්ති කලාපීය සංවිධානය හාලි ඇල	හාලි ඇල	767	2	64	1,024,440
	ප්‍රජාශක්ති කලාපීය සංවිධානය මලිත්ත	හාලි ඇල	1283	6	183	3,087,031
	ප්‍රජාශක්ති කලාපීය සංවිධානය ඌවපරණගම	ඌවපරණගම	485	4	56	3,325,000
	ප්‍රජාශක්ති කලාපීය සංවිධානය වලහමුල්ල	ඌවපරණගම	415	4	100	5,062,183

ප්‍රජාශක්ති කලාපීය සංවිධානය රිදීමාලියද්ද	රිදීමාලියද්ද	1584	21	335	1,050,000
ප්‍රජාශක්ති කලාපීය සංවිධානය කුරුවිතැන්න	රිදීමාලියද්ද	2491	4	126	10,587,484
ප්‍රජාශක්ති කලාපීය සංවිධානය ඌව කිස්සපුර	රිදීමාලියද්ද	440	4		1,011,576
ප්‍රජාශක්ති කලාපීය සංවිධානය මීගහකිවුල	මීගහකිවුල	394	-	70	481,861
ප්‍රජාශක්ති කලාපීය සංවිධානය රිල්පොල	හාලි ඇළ	682	8	62	3,419,724
ප්‍රජාශක්ති කලාපීය සංවිධානය කුට්ටියගොල්ල	සොරණාතොට	525	3	96	2,296,868
ප්‍රජාශක්ති කලාපීය සංවිධානය ඇල්ල	ඇල්ල	545	5	48	4,658,614
ප්‍රජාශක්ති කලාපීය සංවිධානය පුස්සැල්ලාව	පුස්සැල්ලාව	765	5	48	1,260,000

විපර්යකාරක වැඩසටහන යටතේ ගොඩනැගුණු ප්‍රජාශක්ති ප්‍රජා මූල සංවිධාන සියල්ල 1980 අංක 31 දරණ ස්වේච්ඡා සමාජ සේවා සංවිධාන (ලියාපදිංචි කිරීමේ හා අධීක්ෂණය කිරීමේ) පණත යටතේ සමාජ සේවා සංවිධානයක් ලෙස හෝ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන ලියාපදිංචි කිරීමේ ජාතික ලේකම් කාර්යාලයේ ලියා පදිංචිය ලබා ඇත.

වැඩසටහනෙහි සමස්ථ අරමුණ වන දිළිඳුකම අවම කිරීම සඳහා ස්වශක්තිය හා සහභාගිත්වය පදනම් කරගත් සංවර්ධන ක්‍රියාවලියක් ගොඩනැංවීම පිණිස ඉලක්ක ප්‍රජාව සවිබල ගැන්වීම උදෙසා ප්‍රජා ශක්ති සංවිධාන විසින් මේ වන විට ක්‍රියාත්මක කරනු ලබන ක්‍රියාකාරකම් රාශියකි.

දුප්පතුන් සවිබල ගැන්වීමට නම් ඔවුන් මුහුණදෙන සමාජ ආර්ථික යථාර්තයන් පිළිබඳව ගැඹුරින් දැනුවත් වීම අනිවාර්ය වේ. විපර්යකාරක වැඩසටහන තුළ අවධාරණය කෙරෙන සාමූහිකත්වය, එකිනෙකාට ගරු කිරීම, නායකත්වයට හුරු කිරීම , අසාධාරණත්වයට විරුද්ධව නැගී සිටීම, අයිතිවාසිකම් සඳහා ඉදිරිපත් වීම හා දිනා ගැනීම , එකිනෙකාගේ අභිවෘද්ධිය වෙනුවෙන් කැපවීම, අභිමානය ගෞරවය හා සමාජ තත්වයේ යහපත් වෙනසක් ඇති වීම වැනි ගුණාංග ප්‍රජා ශක්ති සංවිධාන දිනාගත් සමාජමය වෙනස්කම් අතර ප්‍රධාන වේ. ඉතිරි කිරීම් වර්ධනය නව සම්පත් යොදා ගනිමින් ආයෝජනය හා ආදායම් උත්පාදන ව්‍යාපෘති ඇරඹීම හා පවත්වාගෙන යාම නිෂ්පාදනය වෙළඳපොළ හා අලෙවි කටයුතු සංවිධානය, නව තාක්ෂණය ගලපා ගැනීම ,සෞඛ්‍ය හා අධ්‍යාපනික වැඩසටහන් සාමාජික ප්‍රජාව තුළ ආර්ථික වර්ධනය වෙනසක් තුළින් ජීවන තත්වය ඉහළ නැගීම සඳහා අනුගමනය කරන ක්‍රියාකාරකම් අතර ප්‍රධාන වේ. මෙහිදී සාමාජික සංවිධාන විසින් මූලිකත්වය දී ඇති ප්‍රජා මූලික මූල්‍ය ක්‍රියාවලිය ප්‍රධාන තැනක් ගනී. පොලී කරුවාගෙන් මෙන්ම වාණිජ බැංකු වලින් බැහැර වූ මූල්‍ය ක්‍රියාවලියක අවශ්‍යතාවය මෙන්ම එම ක්‍රියාවලිය විධිමත්ව පවත්වාගෙන යාමේ හැකියාවද අගය කල හැකි වෙයි. මෙම සංවිධාන සියල්ල 2016 අංක 6 දරණ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය පනත යටතේ ලියාපදිංචිය සඳහා අවශ්‍ය කටයුතු සම්පාදනය කරමින් සිටී. ප්‍රජාශක්ති සංවිධානයන්හි වැදගත් සංදිස්ඨානයක් බවට පත්ව ඇති මෙම මූල්‍ය සංවිධාන වල අනාගත පැවැත්ම අරඹයා ඒවා විධිමත් කළ යුතුව ඇති හෙයිනි.

කාර්යබද්ධ පර්යේෂණ ක්‍රමවේදයක් ඔස්සේ ගොඩනැගුණු විපර්යකාරක වැඩසටහන මේ වන විට විධිමත් ආයතන පද්ධතියක් ලෙස විද්‍යාමාන වේ. ආධාරක ආයතන මගින් ලබාදෙන මූල්‍යාධාර අවසාන වීමෙන් පසු එම සංවිධාන ගමන්මගකට අවතීර්ණ වී ඇත. මේ සියලු සංවිධාන සම්පූර්ණ ප්‍රශස්ත තත්වයකට පත්ව නැත. ඇතැම් සංවිධාන ඉතාම ශක්තිමත් සංවිධාන වන අතර ඇතැම් සංවිධාන දුර්වල මට්ටමක පවතී. ඉතාම ශක්තිමත් සංවිධාන කිහිපයක් විපර්යකාරක පර්යේෂණාගාර ලෙස හැඳින්වීමට තරම් වටිනා සංවිධාන ලෙස ක්‍රියාත්මකව පැවතීම ග්‍රාමසංවර්ධන අභ්‍යාස හා පර්යේෂණ ආයතනයට මෙන්ම වැඩසටහනටද ගෞරවයකි. එක හා සමාන තත්වයක නොවූවත් මේ සියලු සංවිධාන විපර්යකාරක වැඩසටහනෙහි ව්‍යාප්තිය සම්බන්ධයෙන් කර ඇති කාර්ය භාරය සුවිශාල වේ.

සංවර්ධන ක්ෂේත්‍රය තුළ කරන ලද බලපෑම

විපර්යාසකාරක වැඩසටහන ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය හා රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන මගින් සංවර්ධන ක්ෂේත්‍රය තුළ කරන ලද කාර්යයන් කෙරෙහි සැලකිය යුතු බලපෑමක් ඇති කරන ලද වැඩසටහනකි. ඒකාබද්ධ ග්‍රාම සංවර්ධන වැඩසටහන, ජනසවිය වැඩසටහන, ජාතික සංවර්ධන භාරකාර අරමුදල , ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ ඉසුරු වැනි වැඩසටහන් හා සමාදේශීය වැඩසටහන කෙරෙහි විපර්යාස කාරක වැඩසටහනේ බලපෑම දක්නට පුළුවන . විපර්යාසකාරක වැඩසටහනෙහි මෙන්ම යටෝක්ත වැඩසටහන්වල ප්‍රථිපල වශයෙන් කුඩා කණ්ඩායම් මාධ්‍යකොට ගත් ග්‍රාමීය සංවිධාන, ග්‍රාමීය මූල්‍ය ආයතන, ඒකාබද්ධ සංවිධාන වැනි ආයතන රාශියක් ග්‍රාමීය ජන සමාජය තුළ බිහිවී ඇත. රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන විශාල සංඛ්‍යාවක් විපර්යාසකාරක ක්‍රමවේදය ඔස්සේ සංවර්ධන ක්‍රියාකාරීන් දහස් ගණනක් පුහුණුව ලබා ඇත. මෙම සියළු වැඩසටහන්වල ක්‍රියාකාරීත්වය තුළින් විපර්යාසකාරක ක්‍රමවේදය හෙවත් සහභාගිත්ව සංවර්ධන ක්‍රමවේදය පිළිගැනීමට ලක්වී ඇත. ජාත්‍යන්තර ආයතන ගණනාවක් විසින්ද දිළිඳුකම පිටුදැකීම සඳහා යොදා ගත යුතු ප්‍රධානතම ක්‍රමවේදය සහභාගිත්ව සංවර්ධන ක්‍රමවේදය බව පිළිගෙන ඇත. තත්ත්වය එසේ වුවත් විපර්යාසකාරක වැඩසටහන නැතහොත් එයින් හඳුන්වා දුන් සහභාගිත්ව සංවර්ධන ක්‍රමවේදය අභියෝග ගණනාවකට මුහුණ දී සිටියි. රට තුළ ග්‍රාමසංවර්ධනය පිලිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තියක් නොමැති වීම, හා සහභාගිත්ව සංවර්ධන ක්‍රමවේදය පිලිබඳ ජාතික වශයෙන් එකඟතාවයන් ගොඩනැගී නොමැති වීම, ප්‍රචීන සජීවීකාරකයින්ගේ හිඟකම, විපර්යාසකාරක වැඩසටහන තුළින් ගොඩනැගුන ක්‍රමවේදය පෝෂණය කිරීම හා ශක්තිමත් කරමින් ඉදිරියට ගෙන යාමට අවශ්‍ය රාජ්‍ය අනුග්‍රහය නොමැතිවීමද එම අභියෝග අතර ප්‍රධාන වේ. මේ සඳහා ඇති පළමු විසඳුම ජාතික වැඩපිලිවෙලක අවශ්‍යතාවයයි. රටේ නායකත්වය අනුදක්නා එම ආශීර්වාදය ලත් ජාතික මැදිහත්වීමක් තුළින් දිළිඳුකම අවම වූ සමස්ථ ජනසමාජයම පුබුදුවාලන නව ගමන් මගකට මග පෙන්වනු ඇත.